

боротьби прогресивної екологічної громадськості із злочинними намірами знищення останньої великої ріки нашої держави – Дністра і перетворення його на низку мілких і смердючих ставків.

Список використаних джерел

1. Коржик В.П. Оцінка економіко-ресурсного потенціалу забруднення берегів Дністерського водосховища / Матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конфер. «Проблеми природоохоронного менеджменту територій з інтенсивним веденням господарства, прийнятих до складу національних природних парків». – Кременець: Папірус-К, 2013. - С.36-38.
2. Коржик В.П. Трансформація Хотинського туристсько-рекреаційного вузла у контексті еволюції Дністерського водосховища. – Матеріали міжнар. наук-практ. конфер. «Природничі дослідження на Поділлі». – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2014. – С.109-111.

ВОДООХОРОННО-ЗАХИСНІ ФУНКЦІЇ НАГІРНИХ ДІБРОВ У РЕГІОНАЛЬНІЙ ЕКОМЕРЕЖІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Канський В.С., к.г.н., ст. викл., **Канська В.В.**, к.г.н., доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського

Водоохоронно-захисна функція нагірних дібров у регіональній екомережі Вінницької області визначається головними лісотвірними породами: дубом і грабом, поширення яких зумовлено вертикально-зональними особливостями кліматичних та ґрунтових умов. Деревні насадження, посилюючи дренаж та водопроникність ґрунтів, сприяють швидкому, повному переведенню поверхневого стоку у внутрішньо-ґрунтовий. Використовуючи вологу на транспірацію, вони зменшують вологість горизонтів, що залягають на водостійких шарах, і цим самим понижують або повністю усувають формування ярів на схилах. Основну водорегулювальну функцію виконують лісовий ґрунт та лісова підстилка. Лісовий ґрунт, передусім його верхні генетичні горизонти, пронизані густою мережею корневих систем, ходами

черв'яків та кротовинами, має велику порізаність і водопроникність. Швидкість просочування води через суглинковий горизонт A_2 становить 2400 мм на добу, а через горизонт В – 130 мм [4]. Лісова підстилка також відіграє роль не лише як акумулятора органічних та зольних речовин, а й регулятора витрати поживних речовин, які оберігають від надлишкового вимивання, а ґрунтову вологу – від непродуктивного випаровування та втрат на стоці. Лісова підстилка сприяє збереженню пухкості та структурності ґрунту, відіграє важливу роль у ґрунотвірному і водорегулювальному процесі.

Дослідження Н.М. Горшеніна (1957), П.І. Молоткова (1966), А.Ф. Полякова (1961), С.А. Генсірука (1959) [1, 2, 3] та інших довели, що інтенсивне лісокористування із застосуванням суцільних рубок призводить до змиву підстилки, розвитку площинної та лінійної ерозії. Інтенсивність ерозії у нагірних дібровах залежить від крутизни та експозиції схилів, водно-фізичних властивостей ґрунтів, стану ґрунтового покриву. На безлісних крутих південних схилах цей процес відбувається інтенсивніше, ніж на пологих північних експозиціях. Важливе значення має також стан насаджень. В лісах з повнотою 0,6 і вище змиву і розмиву ґрунту практично не спостерігається. Вони виникають і посилюються у зріджених насадженнях до повноти 0,4 і нижче.

Протиерозійну і водорегулюючу функції виконують ліси, що ростуть на нижніх частинах схилів. Ці насадження поглинають рідкий стік, затримують тверді опади, які надходять з верхніх ділянок схилів. Мулисті частинки відкладаються під наметом лісу, цим самим запобігаючи винесенню дрібнозему в русла річок та струмків, замулюванню луків та інших сільськогосподарських угідь.

У Придністерських районах Вінницької області значних збитків народному господарству завдають інтенсивні водні потоки на схилах, зсуви, обвали, які зумовлені випаданням інтенсивних опадів та надмірною експлуатацією лісів. Ці процеси формуються передусім на великих ділянках суцільнолісосічних рубок. Потужність потоків води на схилах залежить від інтенсивності злив, розміру водозбірної та безлісої площі, зв'язності ґрунту.

Для боротьби з ерозією на схилах річкових долин необхідно проводити

комплекс заходів: правильна організація території, лісомеліоративні, гідротехнічні та агротехнічні роботи. В Придністерських районах велику увагу слід приділяти раціональному розміщенню лісів, луків, пасовищ та інших сільгоспугідь.

Одне з важливих завдань ведення догляду за лісом в нагірних дібровах Вінницької області – дотримання правил рубок лісу та форм лісокористування, а також впровадження водозбірною принципу господарювання. Надмірна експлуатація лісів із застосуванням суцільно лісосічних рубок на значних площах завжди призводить до негативних наслідків, завдає великих збитків народному господарству. Особливості лісового господарства нагірних дібров визначаються рельєфом місцевості, висотою ділянок лісу над рівнем моря, ґрунтовими та кліматичними умовами. Для посилення захисних функцій лісів необхідно застосовувати систему протиерозійних заходів, формувати високо-повнотні, багатоярусні (де можливо) насадження за участю дуба і чагарникових порід.

Для досягнення екологічної стійкості територій важливим моментом є наросування площ земель, що підлягають особливій охороні. Такими територіями є об'єкти природно-заповідного фонду.

Отже, створення регіональної екологічної мережі дасть змогу:

- об'єднати у цілісну екосистему землі природно-заповідного фонду Вінниччини, і тим самим підвищити продуктивність нагірних дібров області;
- забезпечити збереження, відтворення і невиснажливе використання нагірних дібров Поділля, біологічного і ландшафтного різноманіття, уникнути втрат генофонду;
- підвищити стійкість нагірних дібров до антропогенних навантажень, відновити саморегульовальну і самовідновну здатність лісових екосистем;
- забезпечити позитивні зміни стану нагірних дібров, сформувати екологічно безпечне середовище життєдіяльності людей;
- поліпшити гідрологічний режим рік, запобігти ерозії ґрунтів, поліпшити якість природних вод;
- розширити придатні для рекреаційного використання лісові території,

забезпечити розвиток збалансованого туризму.

Список використаних джерел

1. Генсирук С.А. Леса Украины. Изд-во: Москва, «Лесная промышленность» 1975 – 280 с.
2. Горшенін М.М., Пешко В.С. Ерозія гірських лісових ґрунтів та боротьба з нею. — Вид-во Льв. ун-ту, 1972.
3. Молотков П.И. Буковые леса и хозяйство в них / П.И. Молотков. — М. : Изд-во «Лесн. Пром-сть», 1966. – 224 с.
4. Рубцов М.В. Защитно-водоохранные леса. М.: Лесная промышленность, 1972. №2 С. 46-51.

АНТРОПОГЕННІ ЛАНДШАФТИ ПОДІЛЛЯ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Чиж О.П., к.г.н., доцент

Вінницький державний педагогічний університет

Постійно зростаюча роль та значення антропогенних комплексів у ландшафтній сфері Землі, практична необхідність їх вивчення дозволили Ф.М. Мількову у 1970 році виділити в структурі комплексної фізичної (ландшафтної – Г.Д.) географії антропогенне ландшафтознавство [7]. У середині 70-х років антропогенне ландшафтознавство було піданно критиці (все істинно нове на перших порах критикується) з боку окремих фізико-географів і ландшафтознавців [6]. Однак вже наприкінці 70-х років ХХ ст. майже не було дослідників, які б не визнавали існування антропогенних ландшафтів. Саме в цей час вивчення антропогенних ландшафтів Поділля розпочала група фізико-географів Чернівецького державного університету. Л. Воропай розглянула окремі питання теорії [2,3], В. Коржик – термінології антропогенного ландшафтознавства [7]. На початку 80-х років проведені детальні дослідження техногенних ландшафтів [4, 5] і селитебних геосистем [3]. У подальшому дослідженнями антропогенних ландшафтів Поділля займалися також географи Львівського університету, вінницького педагогічного університету, Тернопільського педінституту. Ними опубліковано ряд цікавих праць [1], проведені конференції,